

Literatuur

- Jaap Evert Abrahamse (2010), *De grote uitleg van Amsterdam. Stadsuitbreiding in de zeventiende eeuw*. Bussum, Uitgeverij THOTH.
- Remieg Aerts, Piet de Rooy (red.) (2006), *Geschiedenis van Amsterdam*, deel III. Hoofdstad in aanbouw 1813-1900. Amsterdam, SUN.
- Ph. J. Bachiene (1855), *Over eene Nederlandsche hypotheekbank*. Den Haag, Gebroeders Belinfante.
- Ellinoor Bergvelt (1975), *Volkswoningbouw en de overheid in Amsterdam 1910-1930. Wetgeving en sociaal-economische achtergronden*. In: *Amsterdamse school 1910-1930. Tentoonstellingscatalogus Amsterdam, Stedelijk Museum* 1975, 15-33.
- Manfred Bock (1975a), *Stedebouw*. In: *Berlage 1856-1934. Tentoonstellingscatalogus Den Haag, Haags gemeentemuseum* 1975, 51-72.
- Manfred Bock (1975b), *Woningbouw*. In: *Berlage 1856-1934. Tentoonstellingscatalogus Den Haag, Haags gemeentemuseum* 1975, 73-89.
- H. Brugmans (1943), *Opkomst en bloei van Amsterdam*. Amsterdam, J.M. Meulenhoff.
- Willem de Bruin (2014), *Je moet hier zijn geweest: Oosterbeek. Nederlands eerste kunstenaarskolonie*. Atlas Contact 2014 en Schoutambt en Heerlijkheid, jaargang 23, nummer 1 februari 2009.
- J.T. Buijs (1861), *De hypotheekbank, haar wezen en hare waarde*. Haarlem, A.C. Kruseman.
- R. Burgert e.a. (1981), *75 jaar Nederlandse Vereniging van Hypotheekbanken*. Nederlandse Vereniging van Hypotheekbanken.
- H. van der Cammen, L. de Klerk (2003), *Ruimtelijke ordening van grachtengordel tot Vinex-wijk*. Utrecht, Het Spectrum.
- H.G.F. Christmann (1903), *Inrichting en werking van hypotheekbanken*. Amsterdam, Boeken kunstdrukkerij voorheen Roeloffzen-Hübner & Van Santen.
- G. Th. J. Delfgaauw (1934), *De grondpolitiek van de gemeente Amsterdam*. Amsterdam, H.J. Paris.
- Lucas Delfgaauw, Dolf Overwater (1985), *Van Concordia tot Lucky Luyk. 31 voorbeelden van gemeentelijk woningbeheer in Amsterdam*. Stadsdrukkerij van Amsterdam.
- Herman Diederiks (1982), *Een stad in verval. Amsterdam omstreeks 1800*. Demografisch, economisch, ruimtelijk. Historisch Seminarium van de Universiteit van Amsterdam.
- Stefan Dudink (1997), *Deugdzaam liberalisme. Sociaal-liberalisme in Nederland 1870-1901*. Stichting beheer IISG Amsterdam.
- A. van Eck (1862), *Enkele opmerkingen over en naar aanleiding van de credietvereeniging en de beide hypotheekbanken in Nederland bestaande*. Gorinchem, J. Noorduyt en zoon.
- J. van Eck (1948), *De Amsterdamsche schans en de buitensingel*. Amsterdam, P.N. van Kampen & zoon N.V.
- Norbert Elias (1987), *Het civilisatieproces. Sociogenetische en psychogenetische onderzoeken*. Utrecht, Uitgeverij Het Spectrum bv.
- G.E. Engberts (1977), *De Nederlandse en Amsterdamse bouwactiviteiten 1850-1914, een poging tot raming van de omvang met behulp van technische en economische samenhangen*. Uitgeverij Kluwer bv.
- G.J.A. Faber (1862), *Hypotheek en de hypotheekbanken in Nederland. Eene lezing*. Rotterdam, P.C. Hoog.
- Fred Feddes (2012), *1000 jaar Amsterdam. Ruimtelijke geschiedenis van een wonderbaarlijke stad*. Bussum, Uitgeverij THOTH.
- Karin Gaillard e.a. (1992), *Berlage en Amsterdam Zuid*. Stichting Berlage Jaar 1992. Rotterdam, Uitgeverij 010.
- F. Galesloot (1979), *Amsterdam 1865-1905; het ineensstorten van de revolutiebouw*. In: *Skript*, 67-80.
- F. Galesloot (1983), *De gemeente uitgelegd; stadsuitbreidings- en woningbouwpolitiek in Amsterdam in de tweede helft van de 19e eeuw*. Den Haag, Nirov.
- J. van Genabeek (1990), *Balans en perspectief van de Nederlandse cultuurgeschiedenis*. Amsterdam-Atlanta, Het Wonen.
- Ch. Glasz (1935), *Hypotheekbanken en woningmarkt in Nederland*. Nederlandsch Economisch Instituut. Haarlem, De erven F. Bohn N.V.
- Marc Hameleers (2002), *Kaarten van Amsterdam 1866-2000*. Bussum, Uitgeverij THOTH.
- Th. A. Hoog (1886), *Over de oorsprong van de Nederlandse hypotheekbanken*. Stichting Fundatie Bachiene.
- E.S. Houwaart (1991), *De hygiënist. Artsen, staat & volksgezondheid in Nederland 1840-1890*. Groningen, Historische Uitgeverij.
- B. Hueting, A. Sanders (1957), *Organisatie, administratie en controle van hypotheekbanken*. Purmerend, J. Muusses Uitgever.

- Ida Jager (2002), *Hoofdstad in gebreke. Manoeuvreren met publieke werken in Amsterdam 1851-1901*. Rotterdam, Uitgeverij 010.
- Michiel Jonker, Leo Noordegraaf, Michiel Wagenaar (red.) (1984), *Van stadskern tot stadsgewest. Stedenbouwkundige geschiedenis van Amsterdam*. Historisch Seminarium van de Universiteit van Amsterdam en Uitgeverij Verloren.
- J.A. de Jonge (1968), *De industrialisatie in Nederland tussen 1850 en 1914*. Nijmegen, SUN Socialistische Uitgeverij.
- Nathalie Klepper (2004), *Der Konflikt zwischen Bildungsbürgertum und Bourgeoisie in Theodor Fontanes Roman 'Frau Jenny Treibel'*. Freie Universität Berlin, GRIN Verlag.
- Len de Klerk (1998), *Particuliere plannen. Denkbeelden en initiatieven van de stedelijke elite inzake de volkswoningbouw en de stedbouw in Rotterdam, 1860-1950*. Rotterdam, NAI Uitgevers.
- Len de Klerk (1999), *'Mooi werk' Geschiedenis van de Maatschappij voor Volkswoningen, Rotterdam 1909-1999*. Rotterdam, Uitgeverij 010.
- Len de Klerk (2008), *De modernisering van de stad 1850-1914. De opkomst van de planmatige stadsuitbreiding in Nederland*. Rotterdam, NAI Uitgevers.
- Len de Klerk, Paul van de Laar, Herman Moscoviter (2008), *G.J. de Jongh, Havenbouwer en stadsontwikkelaar in Rotterdam*. Bussum, Uitgeverij THOTH.
- Peter Jan Knegtmans (2011), *Amsterdam een geschiedenis*. Amsterdam, SUN.
- J. Koelewijn (1987), *De achtergronden van het verdwijnen van de zelfstandige hypotheekbanken in de jaren tachtig*. Amsterdam, Vrije Universiteit, Faculteit der economische wetenschappen, Researchmemorandum 1987-14.
- Henne van der Kooy, Justus de Leeuwe (2001), *Samuel Sarphati 1813-1866. Een biografie*. Amsterdam-Antwerpen, Uitgeverij Atlas.
- Herman de Liagre Böhl (2010), *Amsterdam op de helling. De strijd om stadsvernieuwing*. Amsterdam, Boom.
- Herman de Liagre Böhl (2013), *Wibaut de Machtige*. Amsterdam, Prometheus/Uitgeverij Bert Bakker.
- P.F. Maas (1985), *Sociaal-democratische gemeentepolitiek 1894-1929*. Den Haag, Staatsuitgeverij.
- Geert Medema (2011), *Achter de façade van de Hollandse stad. Het stedelijk bouwbedrijf in de achttiende eeuw*. Nijmegen, Uitgeverij Vantilt.
- P.N. Muller, (1877), *Amsterdam*. In: *De Gids*, jaargang 41. Gorinchem, J. Noorduyt en zoon.
- Paul Nelisse (2008) MRICS, *Stedelijke erfpacht*. Doetinchem, Reed Business bv.
- G. Oosterbaan (1901), *De Gezondheidswet en De Woningwet. Met inleidingen, aantekeningen en alphabetisch register. Ontleend aan de schriftelijke en mondelingen gedachtenwisseling tusschen regeering en staten-generaal*. Groningen, J.B. Wolters.
- W.C.D. Olivier (1855), *Grondcrediet en hypotheekbanken*. In: *De Gids*, jaargang 19. Gorinchem, J. Noorduyt en zoon.
- A. Oxenaar (2009), *P.J.H. Cuypers en het gotisch rationalisme. Architectonisch denken, ontwerpen en uitgevoerde gebouwen 1845-1878*. Rotterdam, NAI Uitgevers.
- W.G.J. ten Pas (1941), *Exploitatie en rendement van onroerende goederen*. Het Verzekeringsarchief no. 2, 154 e.v.
- Ineke Pey (2004), *Bouwen voor gezeten burgers. Herenhuisen en villa's in de nieuwe stadswijken van Utrecht, Groningen en Nijmegen (1877-1901)*. Zwolle, Waanders Uitgevers.
- S. Rodrigues de Miranda (1997), *Pro Domo*. Uitgeverij De Arbeiderspers.
- Jan Romein (1976), *Op het breukvlak van twee eeuwen. De westerse wereld rond 1900*. Amsterdam, Em. Querido's uitgeverij bv.
- Piet de Rooy (2002), *Republiek van rivaliteiten. Nederland sinds 1813*. Haarlem, Piet de Rooy.
- Vincent van Rossem (1993), *Het algemeen uitbreidingsplan van Amsterdam, geschiedenis en ontwerp*. Rotterdam, NAI Uitgevers.
- Reinout Rutte, Jaap Evert Abrahamse (2014), *Atlas van de verstedelijking in Nederland*. Bussum, Uitgeverij THOTH.
- J. van der Schaar (2009), *De ontwikkeling van het woningcorporatiebestel*. Rigo Research en Advies bv.
- Carol Schade (1981), *Woningbouw voor arbeiders in het 19e-eeuwse Amsterdam*. Amsterdam, Van Gennep.
- Wibo Schepel (2011), *Vooruitgeworpen Licht. Arnold Kerdijk (1846-1905). De visionaire blik van een paternalistisch liberaal*. Den Haag, Trio.
- Henk Schmal (1982), *Stadsontwikkeling en openbaar vervoer. De Admiraal de Ruyterweg tot aan de eerste wereldoorlog*. In: *Holland Regionaal-historisch tijdschrift*, 14e jaargang nummer 1.
- Freek Schmidt (2012), *De ontdekking van de grachtengordel*. In: *Amsterdams werelderfgoed. De grachtengordel na 400 jaar*. Amsterdam, Bureau Monumenten & Archeologie.
- L. Serrurier e.a. (1898), *De toestand der werklieden in de bouwbedrijven te Amsterdam. Rapport uitgebracht door de Commissie van Onderzoek, benoemd door den Gemeenteraad in zijne Vergadering van 30 Juni 1897*. Gemeentebld 1898 I, 53 e.v.

- F. Sleutelaar (1902), *Woningwet met Inleiding en Aanteekeningen benevens tekst der Gezondheidswet en der algemeene maatregelen van bestuur tot uitvoering van beide wetten*. Haarlem, Erven F. Bohn.
- Frank Smit (2001), *Arie Keppler Woninghervormer in hart en nieren*. Bussum, Uitgeverij THOTH.
- Jos Smit (2012), 'Uit de groote schande van den revolutie-bouw'. Over de moeizame waardering van laatnegentiende-eeuwse woningarchitectuur. In: *Bulletin KNOB* 111 (2012), 83-98.
- Vladimir Stissi (2007), *Amsterdam, het mekka van de volkshuisvesting 1909-1942*. Rotterdam, Uitgeverij 010.
- Abram de Swaan (1988), *Zorg en de staat. Welzijn, onderwijs en gezondheidszorg in Europa en de Verenigde Staten in de nieuwe tijd*. Amsterdam, Uitgeverij Bert Bakker.
- Ed Taverne, Irmin Visser (2004), *Stedebouw. De geschiedenis van de stad in de Nederlanden van 1500 tot heden*. Heerlen, Open Universiteit.
- A.J.J. van der Valk (1989), *Amsterdam in aanleg. Planvorming en dagelijks handelen 1850-1900*. Universiteit van Amsterdam Planologische studies 8.
- J.J. van der Velde (1968), *Stadsontwikkeling van Amsterdam 1939-1967*. Amsterdam, Scheltema & Holkema NV.
- Gerlof Verwey (1942), *Belegging in huizen te Amsterdam*. Amsterdam, N.V. Drukkerij en uitgeverij J.H. de Bussy.
- J.F. Visser (1986), *Over de oorsprong van de Nederlandse hypotheekbanken*, Utrecht, Fundatie Bachiene.
- Barbara van Vonderen (2013), *Deftig en ondernemend Amsterdam 1870-1910*. Amsterdam, Meulenhoff.
- Noud de Vreeze (1993), *Woningbouw, inspiratie & ambities. Kwalitatieve grondslagen van de sociale woningbouw in Nederland*. Nationale Woningraad.
- Boudien de Vries (1986), *Electoraat en elite. Sociale structuur en sociale mobiliteit in Amsterdam 1850-1895*. Gemeentelijke Archiefdienst van Amsterdam/De Bataafsche Leeuw.
- Boudien de Vries (2011), *Een stad vol lezers. Leescultuur in Haarlem 1850-1920*. Nijmegen, Uitgeverij Vantilt.
- J.R. Voûte (1989), *Hypotheekbanken vroeger en nu*. Nederlands Instituut voor het Bank- en Effectenbedrijf, Amsterdam. Serie bank- en effectenbedrijf: nr. 27.
- Cor Wagenaar (2011), *Town Planning in the Netherlands since 1800*. Rotterdam, 010 Publishers.
- Michiel Wagenaar (1990), *Amsterdam 1876-1914. Economisch herstel, ruimtelijke expansie en de veranderende ordening van het stedelijk grondgebruik*. Proefschrift Universiteit van Amsterdam.
- Minke Wagenaar (2012), *De Bellamy Atlas. De transformatie van een Amsterdamse voorstad*. Bussum, Uitgeverij THOTH.
- Henk Wals (2001), *Makers en Stakers. Amsterdamse bouwvakarbeiders en hun bestaansstrategieën in het eerste kwart van de twintigste eeuw*. Stichting beheer IISG Amsterdam.
- Pieter van Wesemael (1997), *Architectuur van instructie en vermaak. Een maatschappijhistorische analyse van de wereldtentoonstelling als didactisch verschijnsel (1798-1851-1970)*. Uitgave Publicatiebureau Bouwkunde, Faculteit der Bouwkunde, Technische Universiteit Delft.
- J.J. Weeveringh (1861), *Hypotheekbanken en pandbrieven*. Overgedrukt uit de *Amsterdamsche Courant* van zaterdag 28, en uit het Bijvoegsel tot de *Amsterdamsche Courant* van zondag 29 en maandag 30 September 1861.
- Lukas Wintershoven (2000), *Demografisch eeuwboek Amsterdam. Ontwikkelingen tussen 1900 en 2000*. Amsterdam, Dienst Ruimtelijke Ordening.
- F. van Wijk (1977), *Innovaties in het bankwezen en de volkshuisvesting te Amsterdam in de tweede helft van de negentiende eeuw*. Doctoraalscriptie Amsterdam.
- Auke van der Woud (2006), *Een nieuwe wereld. Het ontstaan van het moderne Nederland*. Amsterdam, Uitgeverij Bert Bakker.
- Auke van der Woud (2007), *Het lege land. De ruimtelijke orde van Nederland 1798-1848*. Uitgeverij Contact/Olympus.
- Auke van der Woud (2010), *Koninkrijk vol sloppen. Achterbuurten en vuil in de negentiende eeuw*. Amsterdam, Uitgeverij Bert Bakker.
- Auke van der Woud (2015), *De nieuwe mens. De culturele revolutie in Nederland rond 1900*. Amsterdam, Prometheus/Uitgeverij Bert Bakker.
- Annejet van der Zijl (2014), *Gerard Heineken. De man, de stad en het bier*. Amsterdam, Em. Querido's uitgeverij bv, Uitgeverij Bas Lubberhuizen.

Illustratieverantwoording

- Bedrijfshistorisch Archief ING, Amsterdam 70
Bouwarchief gemeente Amsterdam, stadsdeel Oost 33*b*, 330, 104, 106-107, 108, 113
Bouwarchief gemeente Amsterdam, stadsdeel West 81, 102, 103, 114, 115, 137, 143
Bouwarchief gemeente Amsterdam, stadsdeel Zuid 51, 122
Harry Meijer, Bussum 34, 54, 59, 60, 72, 73, 74, 75, 92, 97, 98, 105, 116*b*, 1160, 148, 158, 164, 172, 173, 174, 182*b*, 1820, 186, 187, 190, 192
Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis, Amsterdam 95
Nederlandsch Octrooibureau, Den Haag 87
Publiek domein 42-43
Reinout Rutte, Jaap Evert Abrahamse (2014), *Atlas van de verstedelijking in Nederland*. Uitgeverij THOTH, Bussum: 27 10-11
Stadsarchief Amsterdam 16-17, 22, 28-29, 62-63, 66-67, 68-69, 78-79, 80, 82-83, 88-89, 110-111, 118-119, 124-125, 126, 133, 139, 144, 176-177
Stadsarchief Amsterdam, Gemeenteblad 1912 84-85
Stadsarchief Amsterdam, Gemeenteblad 1923 121
Stadsarchief Amsterdam, Gemeenteblad 1926 134